

**FORENINGEN
FOR KIRKEGAARDSKULTUR**

Budget for Aaret 1933-34.

Indtægt:

Kontingent	2,700 00
Salg af Skrifter	10 00
Salg af Protokoller	500 00
Tilskud	2,000 00
Annoncer	1,400 00
Salg af Hefter	75 00
Diverse	75 00

Kr. 6,760 00

Udgift:

Porto m. m.	400 00
Maskinskrivning	25 00
Protokoller	300 00
Rejser, Møder	50 00
Lønninger	540 00
Afdrag og Renter	875 00
Trykning af »V. K.«	2,000 00
Clicheer	400 00
Honorarer	550 00
Redaktion	450 00
Forsendelse af »V. K.«	260 00
Annonceprovision	350 00
Diverse	300 00
Balance	260 00

Kr. 6,760 00

Samlet Status.

Aktiver:

Tilgode for Annoncer.....	176 50
Varer hos Sekretæren	2,521 50
Kassebeholdning	145 10
Balance	5,783 01

Kr. 8,626 11

Passiver:

Bogh. Anders Nielsen	19 00
Frands Hansen	5 00
Sparekassen	7,370 73
E. N. Nielsen	1 00
Avisudklip	12 75
Diverse Honorarer	28 40
Redaktøren	13 12
Bogtrykker Thomsen.....	1,097 30
C. Schønemann	17 50
Købkes Reproduktionsanstalt ..	61 31

Kr. 8,626 11

BOGANMELDELSER

Danske Herregaardshaver Hefte 5, Egeskov, Udgivet af Det kgl. danske Haveselskab med Støtte af Ny Carlsberg-Fondet.

Som det femte i Rækken foreligger nu Egeskov-Heftet, ligesom de foregaaende Herregaardshaver-Hefter rummende en Skildring af Havens Historie, en Række Fotografier samt forskellige Planer og

Opmaalinger. Det, der karakteriserer dette Hefte, er de mange, smukke og omfangsrige Egeskov-Hække. De dominerer Haven, og de dominerer Heftet, som det naturligt maatte blive. Fotografierne er fortrinligt optagne og godt reproducet. Opmaalingerne er foretaget af de Havebrugsstuderende, bistaaet af unge Arkitekter fra Akademiet, og Udgivelsen af Heftet tilligemed Billedteksterne skyldes Lektor Georg Georgsen, der her igen har vist sit friske Blik for det effektfulde og instruktive. Heftets svageste Bidrag maa selve Teksten siges at være, og det er besynderligt, at Dr. Lorentzen ikke har kunnet finde mere Historie eller har kunnet »spinde« mere over det, der foreligger, end Tilfældet har været. Skønt Slottet er opført ca. 1550, beretter Skildringen af Haven praktisk talt intet om, hvad der ligger mere end ca. 50 Aar tilbage i Tiden — et fattigt Resultat.

Naar engang Rækken af Hefter om Danske Herregaardshaver foreligger færdig, vil det nok kunne vise sig, at der her er skabt et smukt Monument over det Stykke Kulturhistorie, der for flere Herregaardshavers Vedkommende er gaaet over til udelukkende at være Historie, noget forbigaengent og forsvundet. Der kunde ikke være ventet længere, end Tilfældet er; det har forlængst ringet sidste Gang baade her og der, og maaske ringer det snart sidste Gang for mere end Herregaardshaverne.

A. Pedersen: Nord. ill. Havebrugsleksikon. 4. Udgave, G. E. C. Gads Forlag., Kbh. 1933, 1. Hefte.

Efter at 3. Udgave af det nu næsten klassiske Havebrugsleksikon allerede længe har været udsolgt, foreligger her 1. Hefte af den nye (4.) Udgave, og det er med Forventning og Tilfredshed, man tager det i Haanden. Her bringes paa en praktisk Maade Besked om alt det, en Gartner indenfor alle Specialiteter og enhver Haveamatør har Brug for, — baade det elementære og det specielle, — dog kan naturligvis en Leksikonartikel ikke i den Grad være udtømmende som en Tidsskriftsartikel eller et Specialværk om de enkelte Emner; men netop ogsaa ud fra denne Betragtning bringes der efter mange af de enkelte Artikler i Leksikonet en Fortegnelse over den vigtigste Speciallitteratur indenfor Emnet. — For Kirkegaardsfolk og Gravstedsejere rummer første Hefte maaske ikke ret meget af speciel Interesse, — dog skal der peges paa Artikler som Alléer, Anlægsgartneri og Bekæmpelse af Skadedyr og Sygdomme, — 3 Felter, som berører Kirkegaardene meget. Yderligere vil der i senere Hefter fremkomme andre og mere specielle Ar-

tikler om Gravsteder, Kirkegaarde m. m., og den omfangsrige Forfatterfortegnelse (der tæller over 100 Navne) lover Artikler om disse Emner af fhv. Begravelsesdirektør A. Berg, Kirkegaardsforstander Hilding Claesson og Havearkitekt Johannes Tholle.

Det nye Leksikons Titel er lovlige lang og derfor upraktisk i Brugen, — almindeligt betegnes det nok ogsaa slet og ret som »Havebrugsleksikonet«. I de første Par Udgaver har det utvivlsomt været rigtigt at betegne det saavel som et nordisk som navnlig et illustreret Leksikon. Ogsaa i 4. Udgave kan det være opportunt at betegne det som et nordisk Leksikon, der henvender sig med sine Anvisninger til (og henter sine Medarbejdere fra) alle de nordiske Lande. Derimod forekommer det Anm. uden synderlig Grund at hefte »illustreret« til den nye Udgaves Titel; thi dels ved tidligere Brugere, at det er illustreret, og dels vil man i vore Dage anse det som en Selvfølge, at det er det. Uden Skade kunde »Illustreret« være udeladt af Titlen, og denne vilde da være bleven knappere og skarpere. — Noget mærkeligt forekommer det, at de svenske og norske Bidrag ikke sættes paa de paagældende Landes Maal. For Norges Vedkommende kunde det maaske have sine Vanskeligheder at finde ud af, hvilket Maal der skulde anvendes (Nynorsk eller andre Maal), og der kan det danske Sprog vil ogsaa nok bestandig accepteres; men for Sveriges Vedkommende maatte det utvivlsomt have kunnet forøge Salgsmulighederne i dette Land, om de svenske Artikler var skrevet paa Svensk.

De svenske Bidrag om svenske Forhold vil sikkert kun rent undtagelsesvis blive læst af Danske, hvorimod det er det Stof, Svenskerne vil søge, og de kunde da — synes man — med god Grund vente at finde Stoffet paa deres Modersmaal. Navnlig, dersom man ogsaa i Fremtiden vil afværge Fremkomsten af et svensk Leksikon, vilde det sikkert have betydet meget. Noget andet gælder Finland, hvor Finsk nu (siden Verdenskrigen) saa ubetinget har faaet Overtaget overfor Svensk.

I det nye Leksikon er Nomenklaturen ført à jour med de nyeste Love, — i første Hefte findes der ikke ret mange Afvigelser fra det gængse, dog skal anføres, at *Araucaria imbricata* nu skal hedde *A. araucana*; men i de følgende Hefter vil man blive præsenteret for adskillige »Bidsler«, som vi maa se at faa slugt og fordøjet paa en saadan Maade, at det gaar os i Blodet, hvad Planterne fremtidig skal hedde — for os ældre et ikke helt nemt Arbejde, men dog et Arbejde, som vi maa se at faa gjort. — I det foreliggende første Hefte har Redaktøren af Værket, Hr. Professor A. Pedersen, bragt nogle Artikler om Frugtavl og

hvad dertil hører, — fortrinlige Bidrag, der vidner om enestaaende Indsigt i Emnet. Det forekommer imidlertid Anm., at Professoren her har glemt at se sig lidt til Siderne; thi naar der under »Beplantningsplan« kun findes B. vedrørende Frugthaver, maa Anlægsgartnere m. fl. straks spørge: »Hvor er Beplantningsplaner for Haver, Stauderabatter, Rosen-gaarde, Gravsteder o. s. fr.« — og skal disse Emner behandles andetsteds, kunde vi godt have tænkt os, at der under »B« fandtes en Henviisning til disse Steder. Ganske det samme gælder »Beskæring«, — hvorfor kun Omtale af Frugt-træbeskæring og hverken Omtale af eller Henviisning til Rosenbeskæring m. m. m.?

Der ligger et omfattende Arbejde til Grund for det nye Leksikon, og der er al Grund til at være Redaktionen taknemmelig, fordi det er lykkedes at knytte saa mange Kræfter til Værket, som Tilfældet er. Der findes i Forfatterfortegnelsen fremragende Navne i mange Brancher, og hvad særlig maa noteres som en Triumf fra Redaktionen Side: Der findes fremragende Fagmænd, som ingen tidligere har kunnet formaa til at aabne for deres faglige Viden; ikke mindst imødeses deres Bidrag naturligvis med Forventning. Og det er tvdeligt, at det nye Leksikon adskiller sig endog meget væsentligt fra det tidligere. Det er paa mange Omraader betydelig forbedret, og det vil være urigtigt at tro, at naar man har det gamle, behøver man ikke det nye. Dertil gaar Udviklingen, ikke mindst indenfor Havebrug og Gartneri alt for stærkt frem, — og der kræves nu af den Enkelte langt mere faglig Indsigt end før, — om man ikke vil blive distanceret.

Anna Weber: Kvinden som Gartner og Havebruger; 8°, 104 Sider, illustr. Nyt nordisk Forlag, Arnold Busck, Kr. 2.00.

Med denne lille Bog har Frk. Weber, der er Plantepatalog, ydet et fortrinligt Bidrag til Oplysning ikke blot om den feminine Part af Gartneriets Udøvere, men ogsaa om den mandlige. Hun har endvidere dels i og dels mellem Linierne givet et brilliant Billede af det daglige Arbejde i Gartneriet, navnlig set fra den arbejdende Part. Det er derfor blevet en i god Forstand social Bog — et kulturhistorisk Dokument, der værdigt kunde indgaa i en Skildring af Fagenes »Dagligt Liv i Norden« i det 20. Aarhundrede, — og dertil et ypperligt Incitament for Kvinden som Gartner. Et Spørgsmaal, som Frk. Weber af gode Grunde ikke helt kan besvare, er Spørgsmaalet om Kvindens Fremtidsmuligheder i Gartnerierhvervet. Et er, at Kvinden i Gartneriet kan have nogle gode Aar i sin Ungdom, og at hun som Underordnet befinder sig vel derved, — men hvorledes med den i alle iboende Trang til selvstændig Beskæftigelse, som

Principal? Forfatterinden siger, at Kvinden skal betænke sig meget, før hun begynder selvstændig Virksomhed som Handelsingartner, — et Raad, hvori der ogsaa anes en Advarsel, — og noget lignende fremføres for andre Sidegrene, navnlig med Betænkkelighed for Spørgsmaalet om tilstrækkelig Fysik og økonomisk Fundament.

Paa Kirkegaarde har Kvinder neppe ud over faa Undtagelser haft gartneriske Stillinger, — der kan nævnes, at en Havebrugskandidat har været Assistent paa Kbh. Assistens Kirkegaard, og at Inspektøren ved mosaik Kirkegaard i Møllegade, Kbh., var Kvinde, — hvilke Chancer, der maatte være her, kan ikke siges. Derimod har Kvinder her (som ogsaa i Herregaardshaver) haft meget ufaglignende Arbejde (Lugekoner etc.); men det er jo en helt anden Historie.

FRA DANSKE KIRKEGAARDE

27/5 (Kallborg Folkebl.): En Urnehave ved Kallborg Kgd?

— (Fyns Stiftstid.): Der stjæles paa Odense Kgd. — men man glemmer at anmelde Tyverierne til Kgd.s-inspektøren.

30/5 (Fyns Tid.):

Middelfart Menighedsraad holdt Møde i Aftes paa Raadhuset. Formanden for Kirkegaardsudvalget, Smedemester A. F. Andersen, oplyste, at der fra forskellig Side var klaget over den Tilstand. Kriegerkirkegaarden ved Østergade henligger i Børnene legede her i stort Tal, og man havde endog set Fodboldspil udevet her. I denne Anledning havde Kirkegaardsudvalget holdt Møde og indstillede nu til Menighedsraadet, at man fik Tilladelse til at nedlægge Kirkegaarden, der blev anlagt under Trearskrigen. De faa Gravstene, der er tilbage, foreslaas flyttet til Kriegergravene paa den vestlige Kirkegaard, og man vil derefter se at faa Kriegerkirkegaarden omdannet til et smukt Anlæg, hvor den smukke og anselige Obelisk skulde blive tilbage som et Minde om Stedets tidligere Brug.

Til disse Planer sluttede Menighedsraadet sig enstemmigt, og man drøftede forskellige Enkeltheder i Sagen.

7/6 (Middelfart Avis):

I Gaar blev Mindestene og Kors paa den gamle Kirkegaard i Middelfart fjernet for hos Billedhugger Schwaner at undergaa en Reparation, hvorefter de vil blive stillet op paa den gamle Kirkegaard.

Antagelig vil selve »Flytningen« af Gravene foregaa under en vis Højtidelighed. Det er jo ganske vist kun Mindet og Stenene, der kan flyttes, men det ny »Hvilested« bør indvies som Mindestedet for de faldne Krigere fra vore Broderlande.

8/6 (Fyns Soc.-Dem.): Der kræves indlagt Vand paa Fredens Kgd. i Odense.

10/6 (Kbh. Amts Avis): i Birkerød Sogneraad meddeltes det, at Regulativ for Høsterkøb Kirkegaard kunde forventes approberet, naar en Bemærkning om, at erhvervsdrivende Gartnere ikke kunde udføre Arbejder ved Gravstederne slettedes, idet Loven tillod dette, naar det skete paa Begæring af Gravstedsejerne. Denne Ændring blev eenstemmigt vedtaget, hvorefter Regulativet kan anses for endeligt udformet.

10/6 (Herning Folkebl.): Den 21. ds. er det 60-aars Dagen for den første Begravelse paa Herning Kgd. — Der bygges for Tiden 2 store Vandbassiner paa Kirkegaarden, og der er anlagt en Børneafdeling m. m.

14/6 (Socialdem.): Kgd. i Høsterkøb skal indvies Fredag.

— (Randers Dagbl.): Vindblæs Kgd. er reguleret og omlagt ved Anlægsgartner Fiil, Stouby.

15/6 (Kalborg Folkebl.): Blomstertyverier paa Kalborg Kgd.

— (Aalborg Stiftstid.): Konflikt i Aalborg Kgd.sbestyrelse.

16/6 (Berl. Tid.):

Søllerød Kirkegaard har hidtil været anset for en af Omegnens mest idylliske, og det var ikke ualmindeligt, at Byens Folk søgte herud i fredelige Omgivelser, naar de købte deres Gravsted. Nu vil sikkert mange søge til Høsterkøb, hvor der i Eftermiddag indvies en Skovkirkegaard med tilhørende Kapel.

Kirkegaarden, der er anlagt af Birkerød Kommune, dækker et Areal af Rude-skov paa 1,44 ha og støder lige op til Kirken, der ligger til højre for Kongevejen. Arealet er købt af Staten og har andraget ca. 26.000 Kr. Arbejdet er ledet gennem Kommunens Ingeniørkontor ved Kommuneingeniør Poul C. J. Larsen, Kommune-gartner G. N. Brandt, Gentofte, og kgl. Skov-rider A. Holten, Holte, har udarbejdet Forslaget til Kirkegaarden og været raadgivende ved Anlægget.

Det er Meningen at bevare Skovnaturen paa Kirkegaarden, der er bevokset med ung Bøg. De Arealer, der ikke er udlagt til Gravsteder, forbliver Skov, og de, der allerede er ryddet, tilplantes med Underskovsvegetation. Først naar de enkelte Gravsteder tages i Brug, ryddes de et for et, men det er Meningen, at der paa Grave-ne kun anvendes Planter uden haveagtigt Præg saa som Bregner, Fingerbøl, Skov-anemone, Viol, Klokkeblomst o. lign.

Indhegning bliver der ikke Tale om, da Gravstederne vil blive solgt saaledes, at de støder op til hinanden. Desuden er en særlig Afdeling tænkt udlagt til store Gravsteder.

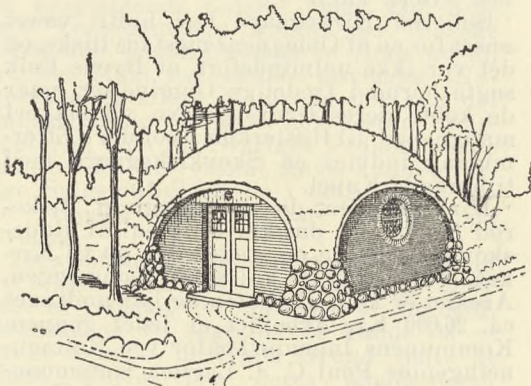
17/6 (Politiken): En Gravlund i Rude-skov, med Bill.

18/6 (Nordsj. Venstrebl.):

Danmarks første Skovkirkegaard indviedes Fredag ved Høsterkøb Kirke i Udkanten af Rudeskov, hvoraf Birkerød Kommune fra Staten har købt 1½ ha Land. Anlæg af Kirkegaard og Kapel har kostet ca. 26,000 Kr.

Kommuneingeniør Poul C. J. Jensen har ledet Arbejdet efter Planer, der er udarbejdet af Kommunegartner G. N. Brandt, Gentofte, og Skovrider A. Holten, Holte. Ung Bøgeskov dækker Kirkegården, og det er Hensigten i saa vidt Omfang som muligt at bevare Skovens Natur i Kirkegården. Gravene skal ligge i Skoven, og Skovens Blomster skal dække de dodes Grave. Kun Bregner, Fingerbøl, Konval, Skovanemone, Viol og Klokkeblomster maa plantes paa Gravstederne, der ikke skal indhegnes, men ligge som stille Pletter imellem Skovens Træer.

Ved Kirkens Nordside er der opført et Kapel, der er tegnet af Arkitekt A. P. Christensen, Sandbjerg. Det har været Arkitektens Opgave at skabe et Kapel, der har Karakter af en gammel Gravhøj, og Arkitekten har paa en udmærket Maade løst sin Opgave.

Mens Eftermiddagssolen Fredag skilnede gennem den nye Gravlunds Træer, samledes en Række indbudte foran Skovkirkegaardens Gravhøj, hvor Sogneraadsformand Porse i en kort Tale opridsede Anlæggets Historie. Det havde længe været et Ønske hos Beboerne, at Kirken skulde forenes med en Kirkegaard.

Sogneraadsformanden bragte en Tak til alle, der havde bidraget til det smukke Resultat, og fremhævede her særlig Kommunegartner Brandt, Gentofte, og Skovrider Holtens Indsats. Det havde været Sogneraadets Mening at skabe noget særpræget, en virkelig Skovkirkegaard, saaledes at Skovens Karakter stadig fastholdes og bevares over Kirkegaardsanlægget. Ogsaa Arkitektens Arbejde fremhævede Sogneraadsformanden, der tilslut overgav Kirkegården til Beboerne i det Haab, at den for kommende Slægter

maatte blive et fredhelligt Sted for Egnens Døde.

Provst Pedersen, Tikøb, foretog derpaa den kirkelige Indvidelse af Kirkegården. Det er altid et Tegn paa høj Kultur og Civilisation, naar man værner om de døde. De gamle Kæmpehøje i Landskabet er Vidnesbyrd om den Omhu, hvormed vore Forfædre behandlede deres Døde, som de bortgav til Naturens Hvile. Andre Folk har ved skønne Monumenter søgt at skabe Skønhed over de dodes sidste Hvilested. I den sidste Tid er der her hjemme sket et glædeligt Fremskridt i Kirkegaardskulturen. De dodes Gravsteder passes mere omhyggeligt end i gamle Dage, hvor Gravene hurtigt forfaldt, og Indskrifterne slettedes ud. Her paa denne skovrige Egn er det en naturlig Tanke at skabe en Skovkirkegaard som denne, hvor Skovens Idyl og dybe Fred, Skovens Læ og Skovens Ly kan skærme de dodes Grave.

Pastor Thomsen: Jeg har altid syntes, at en Kirke uden Kirkegaard var rodløs, og jeg vil paa Beboernes Vegne bringe alle en Tak, fordi Ønsket om en Kirkegaard nu er opfyldt paa saa skøn en Maade med denne smukke Gravlund.

Skovrider Holten takkede for Sogneraadsformandens venlige Ord og ivkønskede Sogneraadet og Beboerne. Det er et Kulturfremskridt, at man her lægger Kirkegården i Skoven, der er saa udmærket egnet til at gemme Støvet af de bortgangne. Han udtalte Haab om at Beboerne altid vilde værne om dette fredhellige Sted i Skoven.

Førstelærer Andersen, Høsterkøb, bragte Beboernes Tak for Kirkegården, og derefter skiltes Forsamlingen.

22/6 (Dannevirke): Urnehave i Varde.

— (Flensborg Avis): En Kgd. ved Rinke-næs Kirke?

23/6 (Kalborg Avis): Urnehave paa Kalundborg Kgd.?

— (Holbæk Amtstid.):

Nykøbing Menighedsraad behandlede i Aftes i et Møde Spørgsmaalet om den tidligere omtalte Udvidelse af Assistens Kirkegaard. Man enedes om at lade Kirkegaardskonsulent, Havearkitekt Tholle, København, sammen med Kirkegaardsudvalget samt Gade- og Vejudvalget, se nærmere paa Forholdene før man skridder til den endelige Planlæggelse.

Ligeledes vedtog Menighedsraadet at lade Konsulenten se paa den nuværende Kirkegaard. Det bliver nemlig nødvendigt at foretage en grundig Forbedring af Kirkegaardens Gange, der nærmest er ufremkommelige baade Sommer og Vinter. Muligvis bliver det tillige nødvendigt at erstatte Elmene langs Midtergangen med stedsegroede Træer, idet Elmene er en stor Gene for Gravstederne paa begge Sider af Gangen.